

particulier schrijven van credentie hadde van de Coninginne moeder / aen den Prince van Orangien / luidende als volgt :

Mijn Neve, den Conink mijnen Heere Sone, en ik, hebben goed gevonden u te senden den Heere van Mirambeau, ordinaris Edelman van sijne Kamer, jegenwoordig brenger deses, om u van onsen wegen eenige saken aen te dienen, op de nieuwe accidenten of gevallen onlangst geschied binnen Antwerpen en elders: waerom ik u bidde den selven te geloven als my self, die den schepper, mijn Neve, bidde dat hy u behoude in sijne Heilige en weerdige bewaringe. Geschreven tot Parijs den 30 January 1583.

Dit navolgende was geschreven mette eigen hand van de Coninginne :

Mijn Neve, den Conink mijnen Sone, en ik, senden u den Heere van Mirambeau, niet om te geloven 't gene men segt, want wy achten u eerlijker man, dan dat gy soud gebruiken een so grote ondanckbaerheid tegen mijnen Sone, en die hem vergefelschap hebben tot u-lieder welvaert, en hebt hem al te lief gehad om so quaden trek te speleh, aen eenen Prince die sulken steunfel, als een Conink van Vrankrijk, heeft, om sulks altijd te gevoelen: maer tot dat ik de waerheid wedervare sal ik de goede hope niet verliefen, die ik altyds gehad hebbe, dat gy mijnen Sone niet beroepen hebt, of gy en wilt hem wel dienen, 't welk doende sult gy des altijd erkent werden van alles dat hem aengaet. Onderstond, u goede Nichte, ondertekent *Chaterins*. d'Opchrift, Aen mijnen Neve den Prince van Orangien.

De Heere van Mirambeau hadde den 7 Februaer audientie in 't Collegie van de Staten Generael. Hy verhaelde hoe dat den Conink sijnen Heere en Rector / op de eerste tijdinge en geruchten die hy hadde gekregen / dat binnen Antwerpen so vele Francoisen vermoort en omghebracht waren / sonder te verstaen de oorzake van dien / hem hadde gesonden om hen te komen besoecken / en hen te seggen het leetwefen dat hy hadde van sulke tijdingen / en om henluiden van sijnen wegen te bidden / dat sy na hienne discrecie wilden letten op eenige soete en bziendelijke medecijne / om alsulck accident te genesen / 't welk nodig ware voor de ruste en welbaren der Landen / de welke sijne Majesteit seer wenschte / hen versekerende / dat den Hertoge sijnen Broeder daer toe soude betonen alle goede genegenheid / gelijk hy tot noch toe genoegsaem bewesen hadde / niet getweigert hebbende sijnen eigen persoon / en sijne middelen te employeren metten opstante van sijne Majesteit / die hem niet afsaen soude / boozhaer gemein beste en behoudnisse: en also de continuatie van dien was hangende aen de goede volkomen bereeninge metten Hertoge / so vermaende hy de boozschreben vergaderinge / dat sy den Hertog niet behoorden lichaerdelijk te verlaten / om een faute / de welke hy hem versekerde / dat sy zelfs wel konden oorzelen niet toegekomen te sijn booz sijn naturel / dat goed was / maer uit eenen quaden en verhaesten raed: waerom / nademael het God belieft hadde henluiden te bewaren / sy haer mosten verhoeken / om te boozhomen dat den vband daer booz gene gelegentheid bequame / haer tot ondergank en verberf te brengen: 't welk sy lichaerlijk konden boozhomen met een goede bereeninge metten boozmoenden Hertoge / mits behoudende hare oude privilegien / vrscheden en gerechtigheden / als reden was. Ook was hy belast tot dien einde te reisen by den Hertog (so sy dat goed konden en wilden toelaten) om hem te bewegen tot eene goede bereeninge / hoe seer hy ook verhoelt mocht wesen / hen versekerende dat de mening en booznemen van sijne Majesteit nergens anders toe en strekte / dan tot nut en behoudnisse van hen-liden / en den Hertoge met hen bereenigt sijnde (dien hy als sijnen eenigen broeder henninde) sal sy hem altyds assisteren en helpen / tot haerlieder bescherminge / tegen alle hare vbanden / sonder jiet te sparen. Hy seide hen ook dat sijne Majesteit en de Coninginne sijne moeder / den Heere van Bellieuz belast hadden / een dag booz sijn vertrek / herwaerts te komen / om metten Hertoge en Prince van

Orangien te spreken / ten einde hare Majesteiten souden mogen volkomentlijk onderricht wesen / van de waerheid en gelegentheid deser sake / en terstont wederom te heren en hare Majesteiten daer van goede onderrichtinge te doen / op dat sy van hare zijden na vermogen / volgende hare goede affectie / mochten veraslagen haer te helpen.

Hy opende ook sijn bebel aen den Prince van Orangien / en verfocht dat sy sijn deboir soude willen doen / dat de bereeninge tusschen den Staten en sijne Hoogheid mochte gemaekt werden: maer de Prince seide / dat hy niet seer groten vber de bozderinge van de grootheid sijn Hoogheid beneerstigt hadde: maer dat hem nu alle de schuld van dese sake werde gegeven / om dat hy so seer ernstelijc de sake totte bozderinge van de grootheid van den Hertog gedeben hadde / so dat sijn geloof nu so besneden was / dat hy de sake te seer recommanderende / erger soude doen / dan daer van swijgende: niet-te-min hy was te vzeden / so weinige autoritets als hy noch oberig hadde / geerne in 't werck te stellen / om alle saken wederom te rechte te helpen brengen / mits dat den Hertog sineerlijc handelde / hem reguleerde na het tractaet met hem gemaekt / verbeterende de faulte by hem begaen / in so veel plaetsen en Steden genoeg op eenen dag / 't welke niet te excuseren was mette ontweerdigheden die sijn Hoogheid boozwende / hem geschied te wesen by die van Antwerpen / op den selven dag / en dat die sribole excusatiem meer verbitterheids in de sake gemaekt hadden / dan dat sy sijne faute bekennende / met andere maniere hem geexcuseert hadde / als de schuld te willen leggen op de gene die niet alleen geen schuld hadden / maer die ter contrarie hen op 't alderhoogste hadden getoont seer dootmoedige en getrouwe dienaren van sijne Hoogheid.

De Magistraten / Werhouderen en Leden der stad van Antwerpen niet wel nemende dat de Hertog scheen genoeg alle de schuld op hen-luiden te leggen / daer sy wisten in hunne conscientien hem de minste oorzake daer toe niet gegeven te hebben / hebben aen den Prince van Orangien verfocht / dat sy sijn abbijss en goeddunken op de boozgeballen swarigheden soude willen seggen / en hoewel hy hem daer van geerne geexcuseert hadde / heeft hy op het ernstig aenhouden van dien / aen de Staten Generael dit navolgende geschrijfte booz sijn abbijss overgegeven :

Mijn Heeren: Ik ben verfocht geweest van de Wet-houders, Colonellen en Capiteinen deser stad van Antwerpen, om mijn goeddunken te willen seggen op de grote swarigheden die tegenwoordelijc voorgekomen sijn: en also ik my altoos heb laten gebruiken, in saken, dienende tot vordering en welvaren, so van de Landen in 't generael, als van deser stad in 't particulier, 't welk ik noch van mening ben (ingevalle my God de gratie geeft) totter dood te continuieren en vervolgen, en dewijle dattet goed gevonden is dat ik u luiden mijn advijs openen sal, sal u 't selve so kort alst mogelijk is te kennen geven.

In den eersten, so wil ik u luiden niet verbergen dat ik eenige swarigheid gemaekt hebbe, om op 't gene nu voor handen is, mijn goeddunken te seggen: overmits ik tot verscheiden reifen hebbe gemerkt, so wanneer ons God heeft willen verfoeken, dat allerley klachten, beschuldigen en lasteringen tegen my, en op mijn rugge gevallen sijn, gelijkterwijs als het in dese Stad geschiede, doen Maestricht ingenomen werde, en tot Gent so wanneer de stad Doornik werd overgegeven: want nademael dat het in 't vermogen der aldermachtigsten Coningen niet is, of sy schoon alle genoegsame middelen in handen hebben, te mogen weren dat sy niet menigmael in schade en verlies vallen, overmits dat de geschiedenissen des Oorlogs menigerley veranderinge onderworpen sijn, hoe veel te min dan een die so weinige middelen in handen heeft, als ik hebbe gehad, en so weinige gehoors, dat ik noit eenige Stad hebbe mogen met alfo danigen voorraet versien, gelijk als ik begeert hadde, noch ook de minste ordre stellen met het

Abbijss en bedencken des Heeren Prince van Orangien / op de reconclitatie metten Hertoge van Anjou / den Staten Generael overgegeven in Februaer 1583d

(Fol. 43.)

gene dat de bewaernisse des Lands aengink, sonder alle toevallende schaden vermogen te beletten, in sulker voegen, dat alsulken raed als men mag geven, hoe goed datse soude mogen wesen, is onderworpen, om goed of quaed gevonden te werden, na den voortgank en einde des selfs, het welke is in de handen van den Almachtigen God die alle saken beleid na sijne goede belieste, so dat niet geraden schijnt te wesen een man van mijnder qualiteir en ouderdom, die so dikwils heeft den angel der bafe tongen verfocht, sijn eere en uitsprake, in 't oordeel van de gene die na haer belieste daer op sullen willen spreken, te stellen, en dat noch veel min in dese sake, daer een ander mans gebrek en mishandeling tot meerder berispinge strekt van de gene die sulks niet vermag.

Niettemin also ik om diverse redenen 't anderen tijden verhaelt, noit eenige saken meer ter herten heb gehad, dan het welvaren van den Lande, en in 't besonder deser stad van Antwerpen, so heb ik om genoeg te doen den voornoemden Heeren, die dat aen my verfocht hebben, noch dese reise my wel willen in dit dangier stellen, van te verwachten 't gene datter na sal mogen volgen, des te beter hopenende, om dat sy my versterkert hebben dat de goede Gemeente dit mijn-advijs in 't goede sal nemen.

So sal ik dan in den eersten beginnen van 't gene dat tusschen mijn Heere den Hertog van Anjou, en de Heeren Staten is gehandelt, 't welk ik genoeg gemerkt hebbe dat veel personen sich daer in verlusten, dat sy door 't gene den 17 der voorteder maend, so in dese als in andere verscheiden Steden van desen Lande, meenen albereets stoffe gevonden te hebben, om sijn eere en reputatie aen te taften.

Ter oorfake van het welke ik u, mijn Heere, bidde dat gy wilt gedenken hoe lange dat het aengelopen heeft, datmen eerst met sijn Hoogheid heeft begoft te handelen, tot datmen met hem heeft overkomen, op dat gy daer uit mocht merken, dat 't selve niet is geschied sonder wel en rijpelijk daer op te letten en over te leggen, en by my te bepeinten de periculen die my dochten dat daer uit souden rijzen: en voor so veel datmen soude mogen seggen, dat de Landen en Steden ook daer in grote swarigheid van haerder sijde gemackt hebben, ik bekenne wel 't selve waerachtig te wesen, al ist also dat de gene die hen nu meest beklagen, veel eer daer toe hebben verstaen als andere: so staet nochtans te bemerken dat de lankfaemheid van de voorschreven resolutie met haer brengt en bewijst, dat 't selve genoeg is geweest met gemeinen rijpen rade van de Provincien, Steden en Leden der selver, overmits men te beter heeft kunnen overleggen, datter geen nader middel dan dat was, om de Spangiaerden het hooft te kunnen bidden: bid u daerom, mijn Heeren, dat gy wilt de moeiten doen, om 't oversien de acten van 't gene ik in diverse vergaderingen hier in dese Stad hebbe dien aengaende voorgehouden, en dat gy u bevraegt van de gene die daer doen sijn aen en by geweest, en dat elk een van u indachtig sy, 't gene ik menigmael en tot diverse reisen geseid hebbe, sprekende elk een na sijn conscientie, en alle passien by sijde stellende: want 't selve doende, sult bevinden dat ik u menigmael gebeden, ja wel diere vermaent hebbe, dat gy my sult willen verklaren, of gy aen u selven middel had van u te beschermen, en of gy begeerden eenigen anderen bystand, of ook andere bequaemheid wist, dan dat van den Hertog van Anjou, en dat ik menigmael voor u luiden geprotesteert hebbe, dat so verre gy enig ander middel voortbrocht, dat ik u soude volgen, en ook altijd verklaert en u luiden belooft dat hoedanige voet en resolutie dat gy ook souden kunnen nemen, waer door het Vaderland beschermt soude mogen werden, dat ik u luiden niet soude afsgaen, maer met u luiden leven en sterven, en sult selver wel betuigen dat gy noit eenige middelen voorgeschoten, maer hebt in 't aennemen van den voornoemden Hertog ten lesten by gemenen advijse en overdrage gestoten, datmen my nu allene wilt wijten dat enen yegelijk raekt, dunkt my niet redelijk, alwaert ook dat daer noch meerder ongeval door gekomen ware, dan daer geschied

is: so verre nochtans men die saken na de waerheid insien wil, men sal bevinden dat het profijt dat wy door dese resolutie genoten hebben, niet klein is: ik segge dit niet mijn Heeren, om dat ik eenigins wille verschonen het seit dat onlangs hier in dese Stad en elders is gebeurt, want het is verre van daer dat ik het selve in meninge ben te doen, maer ter contrarie dunkt my dat wy met goede redenen mogen seggen, dat den overlast die geschied is en voorhanden was te doen, ingevalle dat het God door sijne genade en gratie niet hadde verhoert, is alsulks geweest, datmen niet soude konnen lochenen, of men mocht uit dier oorfake billijks, navolgens de tractate van Bordeaux, den Hertog voor vervallen houden van alle 't recht dat hy uit kracht van den tractate tusschen hem en den Staten gemackt heeft op dese Landen. Ik wil nochtans niet lochenen, ik hebbe goed gevonden hem alhier te ontfangen, maer twijfel ook niet, of een yegelijk sal bekennen, die recht sal willen oordelen, dat wy groot voordeel door hem hebben genoten, om den tijd van drie jaren lank den vyand te mogen wederstaen, en d'oorloge te houden, so de Staten selve oordeelen dat sy anderfins geen middel hadden om langer te konnen houden. Ik wil hier niet disputeren, of ingevalle wy daer toe ons hadden willen benouwen, of wy niet middel genoeg gehad souden hebben om den vyand te wederstaen of niet: maer alleen seg ik, 't sy hoe dattet sy, dat de opinie van de Staten-Generael, en der Provincien respectivelijk sulks is geweest.

Welken tijd gedurende, hebben de vyanden twee machtige Legers gehad, heeft een daer af voor Camerijk tot niere gebracht geweest, en den anderen, te weten, dien hy desen lefleden Somet te velde heeft gehad, weseude veel sterker en groter, metten welken den vyand meende ons wel ganschelijc 't onder te brengen, is ook so verre gebracht en qualijk getracteert geweest, dat de vyand hem daer mede niet heeft konnen behelpen, noch niet veel meer daer mede sal konnen uitreuchen: Hebben ook door assistentie van het Oorlogsvolk van den voornoemden Herog, Lochum ontset, daer veel van den principaelsten Edeldom van Gelre in waren, en daer door de behoudenisse des Vorstendoms Gelre, en Graefschap Zurphen meest aenhangen, so de Staten des voornoemden Vorstendoms Gelre selfs verklaert hebben, 't welk anders ontwijffelijk in handen des vyands gevallen soude hebben: En moeten bekennen dat wy ook daer mede gewonnen hebben so veel tijds, dat daer-en-tusschen immer gestorven zijn de twee Sonen van den Conink van Spangie; welke apparentelijc metter tijd oorfake mogen geven om dese landen vande sware oorloge te mogen verlichten, en den hoogmoed van den Spangiaerden onse principale vyanden te doen sinken. Ik wil hier niet verhalen wat voordeel alle de Kerken van Vrankrijk hier door hebben genoten, hebbende uit die oorfake verkregen de vrye exercitie en oeffeninge van de Religie by middel van eenen generalen peis, welke weldaet wy ook niet klein noch verre van ons vervreemt behoren te achten: Maer sal alleenlik blijven by 't gene ons in ons particulier en in besonder raekt, welken aengaende ik niet luttel achte tot vorderinge van onse saken, en insonderheid tot versterckheit van de Religie, dat ter oorfake van de voorschreven aenneminge van de Hertoge, den naem en wapenen van de Spangiaerden zijn in dese Landen uitgedaen, 't welk ik voor een van de sterkste en vaste fundamenten van onse vryheid te bouwen en te versterken achte, ingevalle wy dese occasie wel weten waer te nemen, want also wy na mijn goetdunken maer drie middelen hebben waer op wy moeten letten, te weten:

1. Onste versoenen metten Spangiaert. 2. of 't overkomen met sijn Hoogheid: of ten derden, onste behelpen met de macht die ons God verleent, tegens de gene die ons souden willen overvallen.

1. So dunkt my om wat van het eerste te spreken, boven dien dat wy by alle andere natien daer door te recht souden mogen gescholden worden van grote ligthevedigheid en ongeftadigheid, dat het is uitter maten quaed en hinderlijk, mede bringende onse gansche be-derfftenisse, en datmen daerom geenfins kan noch behoort

hoort daer toe te verstaen, tot het welke nochtans mogelijk meer personen souden geneigt zijn, en 't selfde voorhouden, ten ware dat alrede den naem van den Conink van Spangien en zijn autoriteit, uit oorsake van 't voorgaende leste tractaet waren uytgeroet, so sal ik dan het gene my nopende het voorgenoemen eerste poinct dunkt, seggen, en dan spreken van d'andere.

En voor eerst, so veel eenige willen versichonen, en reconciliatie mette Spangiaerden (onder 't dexel van 't overkomen mette Malcontenten) maken, en dat dien volgende la Motte, Montigny, Raffingem, en andere diverse brieven hebben geschreven, en tot dien einde jegenwoordelijk tot Halle gekomen zijn de Marquis van Richebourg, de Heere van Montigny, en den voorgenoemden Raffingem, waer na eenige schijnen te willen luisteren, so wil ik (als my een weinig verstaende van Princen saken) wel verklaren, datter in alle de handelingen niet geschied, dan by instructie, wete, wille en autoriteit van den Prince van Parma, gelijk genoeg blijkt by 't gene hy aen die van Gent schrijft, en dat geen van de voorgenoemde personen hen andersins souden deren vervorderen 't selve te doen, en dat in gevalle yemand van hen sulks in den sin hadde, souden dat so niet te samen en openbaerlijk dorven doen, maer by secreete middelen en in 't bysonder, welke nochtans men ook niet soude mogen betrouwen, so het eempel van het tractaet dat geschiede tusschen den Prince van Parma en de Malcontenten, dewijle men handelde op de pacificatie van Colen, 't welk onder een gelijk dexel en coleur aengegeven worde by eenige particuliere personen, 't welk u luiden wel wijs behoort te maken, en de oogen te openen, om te merken wat wy van al sulken tractaet souden mogen verwachten, hebbende sulke vruchten voortgebracht, so hebt gy mogen sien, dat wy in stede van eenen gedurigen peys en ruste diemmen hen vastelijk toefiede, zijn gevallen in eene inwendige bloedigen Oorloge, arger dan sy ooit van te voren waren, tot bederffnisse van den heelen Lande, en utroyinge van de ware Religie en Godes Woord, niet versaginge van allen den genen daer sy alleenlijk vertroueden op hadden, dat sy de voorgenoemde hulpe saken niet toegedaen waren, hebben noch ten lesten tegens alle haer beloften, contracten en alle eeds plichten, van nieuws de Spangiaerden en Italianen in 't Land, dat met hen overkomen was, weder gebracht, ja in meerder getale en met meerder autoriteit en tot meerder kleinachtinge en versmadinge van de Landsaten, dan oit te voren geschied was: daer-en-boven is in dit punct te merken, dat met de Malcontenten te handelen, in wat voegen en maniere dat het soude mogen sijn, soude anders nergens toe dienen dan sijn Hoogheid oorsake daer mede te geven om te overkomen en met goede wegen en fundament te mogen verwijten, dat wy met sijn vyanden souden getraecteert hebben, binnen middelen tijde dat hy versocht met ons te verzoenen en te reconciliëren, 't welke hen soude dienen voor justitie, of ten minsten voor ontschuldige nestens den Conink sijnen Broeder, de Coninginne van Engeland, en andere Princen en Potentaten van Christenrijk, en onse sake die nu alom favorabel is, verhaet te maken: en ten kortsten geseid, tracteren metten Malcontenten, is tracteren metten Spangiaert, die den Malcontenten gebruikt en gebied so 't hem geheeft, en brengt allenskens met diverse accoorden en contracten tot d'utterste vyandschap, so tegen de Religie en Kerke Gods, als tegen ons: en metten Spangiaerts tracteren, is tracteren metten Malcontenten: want alle 't gene den Spangiaert belieft te bevelen, sulden de Malcontenten te wege brengen en executeren, is hen mogelijk, al waert ook tot verderffnisse van hen eigen Land.

Daer-en-boven, staet in dit poinct te merken, of de heerschappye van de Walen over dese Landen (alwaert dat sy so veel konsten verwerven dat de Spangiaerts daer uit vertrocken) 't welk door 't gene dat te voren geschied is wel behoort lutrel apparentie te hebben, soude verdragelijker en matelijker wesen dan van de Spangiaerden of Françoisen, en of men niet genood-

saekt soude sijn even scherp toe te sien, om ons te wachten van haer tyrannye en moettwilligheid, so seer of meer als Françoisen, of Spangiaerts, 't welk men mag merken uitren voorleden tijd, doen sy noch wefende met ons alleen met verband vereenigt, niet lange met ons konsten blijven, uit dien sy geen so volle macht en heerschappye over al hadden so sy begeerden, daer sy nochtans de principale ampten van den Lande waren bedienende, als d'een Overste Veld-heer, d'ander Overste van het peerde-volk, d'ander Generael van de Artillerye, en d'andere van virtualien wefende.

En voor so veel aengaet, metten Spangiaerts selfs en yegelijk te tracteren dunkt my dat nodeloos soude wesen daer veel af te vermanen, overmits dat 't selve geen fundament of apparentie ter wereld heeft, ten ware, overmits ik genoeg verstaen hebbe dat veel personen sulks voorschieten en propooften houden, eenige door den haet die sy hebben genomen tegens de Françoisen, door de feiten by hen onlangs gedaen, ander onder 't dexel van koophandel, d'ander onder andere eenen schijn hebbende, nochtans andere meeningen in hen herte, als van ons ganschelijk te benemen de vryheid van de Religie, van onse lichamen en goederen, ja alsof dat sy henne meeninge bedecken, met andere redenen die der Gemeinten aengenaem sijn, en eenig couleur schijnen te hebben, doch het waerschiynlijkste van 't gene dat sy by bringen, is dat de Spangiaert so verre van ons is geseten, so luttel middels heeft van ons te overvallen, daer de Francois ons veel nader is, en ons alsof veel lichtelijker kan bespringen, en aenlagen maken, om ons onder te brengen.

't Welk eenigins soude mogen plaetse nemen, in gevalle dat her faveur, intelligentie, raed en autoriteit van d'een en van d'ander, in dese Landen en d'ingeseten alle eens en even gelijk ware: maer daer is groot onderscheid tusschen, want men wel gemerkt heeft, dat so haest den Francois de voorwaerde van sijnen tractaet heeft willen te buiten gaen, dat hy niet veel personen tot sijnen dienste, ook hem toegedaen gevonden heeft noch in lange tijd niet vinden soude, want alle d'ingeseten van desen Lande hem eendrachtelijk souden wederstaen, aengesien sy aen hem niet sijn verbonden dan door 't leste contract met hem aengegaen.

Maer dit heeft een ander aensien metten Spangiaert, want hy in dese Landen niet allenlijk tot sijn devotie heeft de Provincien en Steden die sijn partye nu houden, en die tegen ons deoorloge gevoert hebben, en voeren met alle geweld, maer ook in het binnenste van ons eigen geleden menigvuldige personen sijn, die haer dragen en hen toegedaen sijn, so datter niet veel Spangiaerden en Italianen souden van node wesen om ons 't onder te bringen: want door ons eigen Landsaten, hebbende 't haerder bate d'authoriteit van den Conink van Spangien, wy terstond overvallen, de Religie ons benomen, en in de stede van dien een Inquisitie opgerecht en hier geplamt, onse goederen berooft, en onse privilegien en vryheden, sonder eenig verdrag of genade, souden overweldicht worden: So dat uit de voorgenoemde waerachtige consideratie en aensien, genoeg blijkt, dat den Spangiaert ons veel nader is (als wefende in 't midden van ons geseten) als den Francois.

Dit sijn de redenen waerom ik geensins van advijse ben, datmen metten Spangiaert handele, en kan u niet bergen, dat my ook raedfaemlijk soude denken te wesen, egene van sijnne brieven 't ontfangen, insonderheid gemerkt dat dit niet so haest kan te wege gebracht werden, of een yegelijk sier dat alle de balingen en uitgewekene die daer sijn gesworen vyanden des waren Gods-dienst, en des vryheid van hun eigen Vaderland, haer als dan sullen willen in 't Land begeven, en allerley listige practijken en lose vergiftige aenlagen te werke brengen; om de Steden en Borgeryen tegens elkanderen op te royen, en eene verderffelijke schéuringe in 't Land te maken, tegens haer partye, met de verborgene gespagnoliseerde, die in sulke voegen te sterken, dat sy den ingeseten genen tijd noch moeite sullen toelaten, om te kiezen, maer sullen met geweld en bloedstortinge willen met enen dwingen

tot 't gene dat sy in den sin sullen hebben, met welke ik geenfins acht geraden, 't sy noch in 't kleine, noch in 't groot, daer van te spreken, ten sy datmen met eenen de ware Religie, met alle de vryheden des Vaderlands wil hebben ten eeuwigen dagen vernielt en ganschelijk uitgeroyet.

2. Voor also veel den voorgenoemden Hertog van Anjou aengaet, ik wil wel anderwerf seggen, dat ik niet wil noch kan lochenen of hy en sy na inhouden van den tractatè vervallen van sijn recht, en heeft van dien geen wertig fundament meer om hem te behelpen metten tractatè met hem aengegaen: daer-en-boven merke ik wel dat den quaden raed die hy gevolgt heeft, en weet ook wel in wat perijkel ik en alle de mijne geweest sijn, en dat ik (so my de nature leert) wel behore, also ik ook begere mijn selven te bewaren, so lange als God my de gratie geeft: ik voorsie ook wel, dat in gevalle hy geen beteren raed neemt, dat hy noch hier na andere middelen soude mogen soeken, om ons meer te beschadigen dan hy van te voren gedaen heeft, wesen de daer toe gerecht door 't verlies van sijn Edelmans, en andere van sijnen volke, en dat hy in dese laetste aanslagen geen eere behaelt heeft, en dat also geen daed van een wijs man soude wesen, hem twemaal aen eenen steen te stoten, daer wy nochtans in forge souden wesen, dat 't selve ons soude mogen gebeuren, in gevalle wy met hem over quamen.

En alwaert also dat deshalven geen perijkel ware, dat nochtans de wantrouwigheid tusschen de twe natien so groot sal wesen, datter luttel middel sal sijn om d'een metten anderen verskerkt te wesen.

Ten lesten, dat aengesien de personen die omtrent hem sijn, souden grotelijks te beduchten sijn, dat schier of morgen hem in 't hoofd gesteken werde eenigen aanslag tegen de Religie te doen, en dat sommige onder sijn autoriteit souden mogen iet aenvangen, om die by alle middelen t'overvallen en vernielen: ik wil ook niet verfwijgen datter veel van dese opinie sijn, dat niet geoorloft soude wesen te over komen met eenen die niet is van onse Religie, allegerende eenige passagien om 't selve te betonen: maer daer tegen aenmerk ik dat hy tegenwoordig in sijn geweld is hebbende goede Steden, de welke in gevalle wy hem afflaen, hy soude mogen levern in handen van den vyand, so 't niet wel mogelijk is die te bewaren sonder assistentie van d'een of d'ander.

En een yegelijk kan wel bemerken in wat perijkel daer door sullen mogen vallen Brussel, Aelst, Yperen, en Meenen, boven 't achterdeel dat door dien de steden van Gent en Antwerpen souden komen te lijden, besonder ook wesen de den vyand meester van 't veld, in wat dangier de steden van Eindhoven, Dieft, Mechelen en meer andere, ja het gansche Vorstendom Gelre, en Graefschap Zutphen souden komen te geraken, en eenen yegelijken weet ook wel van wat importantie die Steden sijn.

Waer op ik niet kan voor by laten, u luiden de memorie te verferschen van de grote couragie en standvastigheit die (tot voordeel van de gemene sake) die van Brussel hebben betoont: so dat wy moeten bekennen, dat sy het fundament van onse vryheid hebben geleid, om de welke te beschermen, wy behoren alle middelen die ons God heeft gegeven, na ons uiterste vermogen aen te leggen.

Wy moeten ook aensien, dat in gevalle wy den voorgenoemden Heere vertoornen, wy hem voor vyand sullen hebben, en by consequentie den Konink sijnen Broeder, 't welk ons eenen nieuwen en swaren last sal wesen: want wy niet alleen daer door sullen verliezen alle de traffijke, so op Spangien als op Vrankrijk, maer ook in dangier van t'leffens besprongen te worden van twee so machtige Princen.

Voor so vele de Coninginne van Engeland aengaet, al ist so dat ik niet twijfel of sy sal sulken feit als hier aengerecht is geweest niet goed vinden, en dat haer 't selve grotelijks leet sal wesen te verstaen, sonderlinge mits de goede en menigvuldige recommendatien en so heerlij-

ke getuigenisse die hare Majest. aen ons van sijn Hoogheid heeft gedaen, tot te seggen, dat het gene wy in dienste van hem souden doen, sy achten soude tot haren persoon gedaen te wesen: nochtans in gevalle dat sy verfact dat aen ons gehouden heeft, dat desen twist met sijn Hoogheid niet is beslicht en vereenigt, is te beduchten dat hare Majest. dat' refuis niet goet vinden sal.

Wy moeten ook niet te min adviseren, aensien en bekennen hoe luttel correspondentie of vrienden wy elders hebben, so dat ganschelijk te besorgen is, dat wy sullen van alle buiten hulpe en middelen verlaten wesen, behalven dat het ontwijffelijk te vermoeden staet, indien wy niet metten Hertog verdragen, dat de passagie van Vrankrijk van stonden aen den vyand sal geopent worden en vry gemaekt, waer door hy middel sal hebben om niet alleen van alle lijfchocht, proviande en amonitie van oorloge opentlijk versien te worden, maer ook van geld, boden, brieven en ambassaten, ja legers so te peerde als te voete, vryelijk so dikmael alst hem believen sal: het welk of het een sake van gewichte sy of niet, kan men lichtelijk daer uit richten, datmen noch niet so haest als den selven pas voor eenen korten tijd is gesloten geweest, tot welken prijsse het koren opgerefen is, en in wat grote en sware benaetheid de vyanden van stonden aen gevallen sijn, so dat haren groten en verschrickelijken heir-leger als snee gesmolten en vergaen is, en soude noch eer vergaen sijn geweest, indien datmen 't selve aen de kant van dese Landen hadde kunnen doen. In allen gevalle een yegelijk kan lichtelijk oordelen, indien dat sulks geschied, dat of wy schoen de middelen hadden des vyands macht, in den veld, wederstant te doen, so soude nochtans uit de openinge van de pas van Vrankrijk desen krijg langdurig, ja misschien oneintelijk mogen worden: daerom moeten wy nu voor alle dingen en insonderheid wel en wijlsijk letten op onse middelen, om te weten of wy ook nu de macht hebben om al sulken last alleen te mogen dragen, en in 't particulier nu tegenwoordelijk moeten wy overleggen, of wy wel de middelen hebben om Eindhoven en andere plaetsen die souden mogen belegert werden t'ontsetten, 't welk ingevalle dat wy quamen met sijn Hoogheid t'accorderen, onse macht by een voegende, lichtelijk souden mogen ontsetten, en geholpen worden.

Willen ook u luiden wel waerschouwen, dat die van Gent alrede geschreven hebben, dat sy geen middel weten om 't garnisoen van de stad van Aelst te betalen, en begeeren daer toe assistentie van andere Provincien, waer uit mijn Heeren by haer selven behoren t'overleggen den staet en gelegentheid der gemene saken, op dat wy ons selven niet en bedriegen noch pluimstrijken: ik twijfel ook niet of een yegelijk sal wel goed vinden datmen de steden van Dermonde, Duinkerken, Dixmuiden en Vilvoorden wederom kregen; Maer also 't in onse macht niet is die met geweld te bekomen, volgt daer uit dat wy die niet en kunnen bekomen, dan by wege van accorde: want ist dat de voornoemde Hertoge qualijk van ons te vreden scheid, sal die liever levern in handen van de vyanden dan ons wederom geven, en voor so veel het perijkel raekt, ingevalle wy voor ons sien willen, is beter gevoeglijk en sonder opsprake daer tegens nu ter tijd te versien, dan oit te voren: waat wy de verskertheit der Steden aengaende sonder begriip mogen toefien en ordonneren, dat sy in geender voegen sullen kunnen vallen in volle macht en geweld van den Hertog: Der saken van de Religie halven is te verhoppen dat God ons de gratie en middel geven sal, om die tracterende metten Hertog, te beter houden staen dan andersins: want grotelijks is te beduchten, ingevalle men metten Hertog niet overkomt, datter veel kerken van de kleine Steden, die wy sonder God te vertoornen, niet kunnen verlaten, en ook mogelijk grote Steden, sullen in groot perijkel vallen, door gebrek van macht om die te kunnen ontsetten.

En in allen gevalle sullen immers de Steden die den Hertog nu in sijn geweld heeft, so verre hy die den vyand overlevert, ontwijffelijk van alle exercitie der ware Religie berooft worden, het welke een groote schade en verlies wesen sal voor de Gemeinte Godes.

Nopen.

(Fol. 45.)

Nopende dat sommige seggen, dat ons geenfins geoorloft is te tracteren met eenen Prince die niet gehelyk is van de Religie: ik bekenne wel dat ik fo groten Theologien niet ben dat ik de questie soude konnen beseffen, ik sien nochtans wel dat alle de Kerken van Christenryk daer geen swarigheid in maken: want de Kerke van Vrankryk, geassisteert metten Prince van haerder natie, en de Duitse Vorsten hebben tot diverse reizen met haren Conink gehandelt en overkomen: de Cantons van de Switfers hebben alliantie met malkanderen, wesende nochtans van diverse Religie, en hebben binnen een maend herwaerts haer alliantie metten Conink van Vrankryk bevestigd: die van Geneven sijn ook in alliantie metten Conink van Vrankryk getreden, die hen goede assistentie den voorleden somer heeft gedaen: het Coninkryk van Engeland heeft de alliantie, die het met desen Landen hadde, niet gebroken in de voorleden tijden, doen hier geen andere exercitie van Religie was dan de Roomse, so het ook niet doet metten Conink van Denemarken: die van Schotland hebben, noch henne alliantie met Vrankryk, de welk 800 jaren geduert heeft: dese Landen met het Rijk, en 't Rijk met ons, de Henf-Steden, onder henluiden wesende van diverse Religien, blyven al in een verbond: de Princen en Vorsten van Duitland hebben voor haer Hooffen en Overfeden Keiser gekoren, die van andere Religie is, dan het meestendeel van de Keurvorsten en andere Princen van den Rijke: de Kerken van Polen hebben eenen Conink gekoren die ook van haerder Religie niet is: de Waldouisen sijn metten Conink van Bohemen, en die van de valleye van Angroine, metten Hertoge van Savoyen overkomen. Begere daerom datmen my wil ontschuldigen dat ik fo veel Kerken, ja alle de Kerken van Christenryk niet kan verdoemen, of in desen deel beschuldigen: niet-te-min sal altijd wel van dien advijse sijn, dat wat accoorden dat wy aengaen, dat het met alfulken besprek en conditien sy, dat de Religie wel verskerkt blyven sal, so veel eenigfins in onse macht is die te verlekeren.

Dit sijn de redenen, die my dunkt datmen wel behoort te wegen van d'een en d'andere sijde, aengaende het voorgaende tweede punct gestelt in deliberatie, de welk my dunkt grote swarigheid te hebben, mits de verscheiden opinien die eenige Steden aengegrepen hebben: want ingevalle datmen in mening is 't accorderen, is te beduchten dat hen eenige Steden sullen scheiden. Ingevallye datmen niet tracteert, dat ook even gelijck eenige Steden, sorgende verlaten te worden, sullen sulke partye kiefen, als sy tot haren verskertheit sullen best geraden vinden, en sullen konnen bekomen: daerom dient op dese faken wat rijpelyk gelet te werden.

3. Het derde punct is, van ons te beschermen met ons eigen macht, en moeten bekennen, dat ingevallye wy alfulken resolutie nemen: in den eersten, dat wy groot gebrek hebben van goed getal van hoofden en soldaten van onser natie, so uit dien dat d'oorloge veel van dien heet omgebracht en geleren, als ook om dattet land klein is, en datter veel sijn by den vyand, en den meestendeel van de gene die te voren den Conink van Spangien gedient hebben: daer-en-boven mits dattet volk van desen quartiere hen meer begeeft totte koopmanschap dan tot de wapenen te hanteren.

So ist dat van node sal wesen, een goed getal van vreemdelingen te gebruiken, de welke (om dat sy qualijck voor desen hier getraecteert sijn geweest) men die hier so veel en so haest niet sal konnen doen komen als men wel soude begeren, en van node is: daer en boven sulder grote swarigheid vallen, om te vinden de plaatsen daermen die sal mogen lichten: niet-te-min souden men namaels daer op mogen letten, ingevallye men aenveerde dese resolutie: so veel isser nochtans af, dat altijd beter sal wesen hem te betrouwen op die van de Religie, dan op d'andere.

Voor so vele het geld aengaet, is ons wel kenlijck wat grote swarigheid daer toe noch altijd geweest is, om alleenlijck so veel te vinden, als van node is geweest om de garnisonen te betalen, so dattet te verwonderen is, dat mits de quade betalinge, wy onse steden tot noch toe

sonder andere muiterye en beroerte hebben konnen behouden: nu ist also dattet geld is het steunsel van d'oorloge, en dat sonder 't selve, al te vergeefs en onnut sal wesen datmen sal sluiten.

Ingevallye men dat goet vind dit point aen te slaen, soude noodlijck wesen een of meer Hooffden te kiefen, dewelke men soude moeten onderdanig wesen, niet met woorden, maer metter daed, immers sulken tijd gedurende als men soude geraden vinden, en souden moeten kiefen eenen Raed van luiden van eere, en 't selve gedaen, hem een yegelijck tot zynen beroepe en laft te begeben, sonder hem voorder 't onderwinden van het feit van de oorloge en state, hem betrouwende en verlatende op de gene die sy daer toe souden hebben verkoren, d'welk na henne consciencie en tot bewaernisse van haer eere souden adviseren, en raden 't gene hun oorbaerlijckst en noodlijckst soude dunken, en souden hunne ordonnantien moeten achtervolgen, en die promptelijck en sonder wederseggen geexecuteert werden: Behoudelijck dat nadien d'executie van dien soude gedaen wesen, een yegelijck soude geoorloft en vry sijn, daer tegen te vertonen 't gene hen oorbaerlijckst soude dunken te wesen. Desen regel en ordre soude nochtans onnut en vergeefs wesen, ingevallye die middelen niet gereet en voor de hand sijn, om geld genoeg te hebben, waer af men de voorgenoemde Raeds-luiden metter daed, en niet alleenlijck met beloften soude moeten doen blijken, om hen te verwilligen dien laft aen te nemen, en hen getrouwelijck en gewilliglijck daer in te quijten.

Hoe vele daer toe soude van node wesen, sullen mijn Heeren mogen verstaen door den staet die ik daer af gemaect hebbe, waer af ik u copie overgeve, so van 't gene men behoeven soude, so totte ordinare als extraordinare lasten van de oorloge: u luiden wel willende verskerken dat men te vergeefs is raedslaende, ingevallye men alfulke ordre niet stelt.

En al ist so dat ik niet wil lasteren de gene, die seggen, dat men op God moet betrouwen, want 't selve teer goed en waerachtig is, nochtans so mein ik ook, dat so wanneer men eenige faken sonder middelen wil aenvangen, of dat arger is, dat men door gierigheid sijn middelen achterhoudt, dat niet is op God betrouwt, maer hem is getemteert: en ter contrarie, dat is op God betrouwen, te gebruiken en aenveerden de middelen die hem gelieft ons aen te bieden, en hem te bidden dat hy zynen zegen daer over wil laten gaen.

U luiden, mijn Heeren, nu dese drie middelen voorgelouden zijnde, en de redenen van weder zijden eenigfins verhaelt hebbende, ingevallye gy my soud mogen vragen wat my daer af goed dunkt, so wil ik u luiden dat voor den eersten antwoorden, dat op wat resolutie dat valt, wy altijd moeten terstond en sonder uitsel van een ure, letten en accorderen op de middelen, waer in ik niet sie dat wy sulken ordre stellen, en neerstigheid doen alst wel van noden sal wesen. En aengaende de voorgenoemde drie wegen, wil ik u luiden wel verklaren, dattet het derde is 't gene dat ik voor het beste vinde, en altijds gevonden hebbe, in gevallye daer middel hadde geweest om te houden staen, 't welk d'oorfake is geweest, dat ik alrede vier jaren voorleden, so veel moete en arbeids gedaen hebbe om de landen by een en onder een goed accoord en eendrachtigheid te houden: het welke doende, wy wel souden metter gratie Gods, niet tegensstaende de macht van den Conink van Spangien, goede middel gehad hebben, om Don Jan en andre uitten lande te verjagen. Maer de scheuringe van de landen overgekomen wesende, om de redenen genoeg kenlijck, en in der waarheid tegens mijnen raed: aenmerkende, gelijck ik hier vorens geseid hebbe, dat de Heeren Staten, en die selfs, die eenig beler hadden gegeven tot de voorgenoemde eenigheid en unie, verklaerden geen middel te hebben om henluiden te beschermen, so ben ik alsooden eerst van mening geworden, elders hulpe te soeken, so dat den raed van eenen vremden Prince te doen komen tot onser assistentie, is gevordert geweest by de gene die mogelijck dat niet dachten of meinden te doen: Maer gelijck ik hier voren beroert hebbe, dat men soude meinen datter yemand die eenige voorfichtigheid en wijsheid heeft,

souden kunnen het beleid van deser saken aenvaerden, sonder de middelen en conditien voren verhaelt, abuseert men hem grorelijks, want 't gene men anders aengrijpen soude, souden wesen discoursen in de locht, en sonder eenig fundament en voortgank te maken, bysonder aenschou nemende op de gewoonlijke traegheid van de resolutie, en opbrengingen van de middelen, d'welke in gevalle wy dit voornoemde derde middel aenveerden, te beduchten is, dat eer sulken ordre als boven geseid en gansch noodlijck is, by u luiden so op 't hoofd als hoofden, den raed en middelen van gelde sal wesen gesteld, wy alrede een deel van onse goede Steden en Kerken verloren sullen hebben, en d'andere oorfake geven, om door desperatie van secours, andere partyen te soeken, en metten eenen of den anderen tot haren schoonste en behoudnisse so sy best geraden sullen vinden te accorderen, 't welk met hem sal brengen 't verlies van veel schone Kerken Godes, so dat wy, meinde de Kerken te bewaren, de selve sullen verliezen, en behoren daer op wel te letten, dat wy also wel gehouden zijn te raden en te forgen voor d'andere Kerken, als voor die van de Stad van Antwerpen: Geve ook te bedenken, of ingevalle d'andere al verloren gingen, het welke God verhoede, die van Antwerpen wel souden versekert wesen, en dat sy ook peinzen willen, dat God also lief heeft, en hem so aengenaem zijn de kleine Kerken als de grote.

En ingevalle dat dit mijn bedenken niet aengenaem soude zijn ('t welk ik my niet laet voorstaen) maer dat het grote swarigheid met hem soude brengen om te werk te stellen, en te effectueren, so wil ik wel openlijk verklaren, dat ik nimmermeer geraden of goed vinden soude met de Spangiaerts in handeling te treden; Maer ingevalle wy met zijne Hoogheid sullen moeten handelen, dat het sal van node wesen te besien geen Stad in perijckel te stellen, en dat men hem van dat Oorlogsvolk versekert, sonderlinge van de hoofden datse den Staten aengenaem zijn, en hen den eed doen, en ingelijcx zijnen Raed.

(Vol. 44.) Niet-re-min so ik geseid hebbe, waer het anders doenlijck, soude 't selve ongelijck liever hebben, nochtans onder de voornoemde conditien en middelen, want wy anderfins geschapen souden wesen, ons, en met ons veel andere luiden van eeren te stellen in een merkelijcke pericle van verdorven te zijn, en in handen van onse vyanden te vallen.

Dit is, mijn Heeren, 't gene dat my goed gedocht heeft u luiden voor te houden voor mijn goetdunken op so gewichtige saken, die nu ter tijd werden in deliberatie gesteld, u luiden niet-re-min biddende, dat gy luiden u altijd wilt voegen mette Generaliteit, en u niet wilt laten voorstaen, dat gy luiden u d'een sonder d'ander souden kunnen beschermen, en dat gy niet wilt verachten een Kerke al isse klein, als tegen woordelijck Eindhoven, dat belegert is, in de welke so veel goede krijgsluiden zijn, die de Stad so trouwelijck voor de Staten hebben bewaert, en eerst u liden gebeden hebbende, in 't goede te willen nemen dit mijn bedenken, sal ik anderwerf verklaren en protefteren, dat sodanige resolutie gy liden ook neemt, behalvens dat de Religie in haer geheel en versekert blijve, ik voor my genomen hebbe de reste van mijn dagen te volbrengen in dienst van de Generaliteit, van u luiden, mijn Heeren, en de gansche Stad van Antwerpen in particulier.

Beckla-
ringe /
discours
en uit-
legginge
by de
Maal-
contenten
ten hier
tegen
uitgege-
ven.

Dit abbys daer na by copie gekomen sijnde in handen van de Maalcontenten / hebben 't selve doen drucken / en daer by gebodegt een berklaringe / discours en contra-abbys / so bitter / dol logenen en sonder schaemte / dat ik niet veel diergelijcke gesien hebbe / streckende ganschelijck tot opzoer van de gemeente / tegen den Prince van Orangien / die 't hen al gedaen heeft: Want sy hadden hen so vast ingedeeld / by aldien sy den selven maer en konden aen d'een zijde helpen / daer toe sy hen beste deden met alle listen en practyken / daer toe hurende moorders en schelmen / en gebuzkende sodanige middelen / die de Heidenen en Barbarische volkeren zelfs verfacit hebben / en om dat de Prince in 't eynde

van dit sijn abbys verklaert en protesteert / dat hoedanige resolutie de Staten Generael nemen / behoudens dat de Religie in haer geheel en verlekert blijve, hy booz hem genomen hadde de reste van sijne dagen / in dienst van de Generaliteit / van hen liden / en de Stad van Antwerpen in 't particulier te volbrengen. So soekt men hem verdacht te maken / als of hy so godloos ware / dat hy gene Religie hadde / ja dat hy hem daer mede was behelpende / als met de leuse van der wacht die nergens nut noch bequaem toe is dan om te houden dat men heeft / of om te verkrijgen dat men begeert: Boozt heeft het desen discoureerder al geladen op des Princen van Orangiens Minister Villers / die hy seide te wesen een Pensionaris van den Hertog van Anjou / en dit abbys gemaakt te hebben / en seide hem uitte Kerken van Brankrijck gebannen te wesen / en daer na van de Engelse Ministers uit Engeland / om dat hy hem selven ober haer luiden wilde Paus maken / en schrijvende seer bleynglijcken van den selven Villers en den Prince / die hy van desen aanslag beschuldigt / seggende die metten Hertog aengeleid te hebben / hoe wel hy sijne handen daer van socht te wassen / als Platus van de dood van onsen Heere / en na dat hy alle bleygnie die men soude konnen bedenken / uitgespout heeft / so geeft hy een ander abbys / niet (seide hy) so gefardeert en bekleed / maer veel korter en sekerder / dienende tot welbaert en tranquilliteit van den Lande.

Steld (seide hy) my desen Minister (Villers) en zijnen Meester (den Prince van Orangien) niet in een koye, want sy klappen al te schoon: Maer tusschen vier muren besloten, sonder iemand te spreken, daerse wel bewaert zijn, en u niet ontlopen. Maekt dat het volk vergadere om hare vryheid, gelijk sy gedaen hebben om haer ellendigheid. En verandert my alle de gene die suspect zijn in de Wetten, Raden en Magistraten, creaturen des Princen van Orangien. En kieft oprechte lieden, beminnende de welvaert en ruste der Gemeenten (dat waren, na sijn advijs, de gene die goed Spaens waren) gy liden sult haest beter ordre, peis, en vrede, met die gy wilt van onse vyanden (hy meent zijne vrienden) hebben, want den Prince alleen, heeftse so wel d'een als d'ander verbolgen en bedrogen: Ook hebben wy noch noit geen quaad gehad dan om te sustineren zijn ambitieuse querele: d'welk indien gy niet doet, en dat haest, sal 't u liden te laet berouwen, en onse nakomelingen eeuwelijck.

Noch seide hy (te weten, den schrijver van dit oproerig geschrifte) sal ik u liden een waerschouwinge doen, om te geraken tot 't gene voorz. W: Maekt dat de vergaderinge van de Gemeenten (sonden sekere Gedeputeerde tot d'ander Gemeenten uit haerlieder vergaderinge, en communiceert en confereert mette Gedeputeerde van d'ander Gemeenten, sonder meer te geloven eenige rapporten of propositien van Pensionarissen of Magistraten, gecorrumpeert en geïnstrueert tot alle bedrog en valsheid door den Prince van Orangien, de Minister Villers, en andere die gy lichtelijck sult kennen, de welke ten eersten moeten gefaisseert en vast geset sijn, tot dat al in peise en vrede is, de welk haest wesen sal: somen dese middelen te werk stekt, iste verhopent de benedictie des Heeren, die niet is voor leugenaers, oproeders en wederspannige, dieven, moorders, en straet-schenders: maer sijn maledictie, gelijk wy dagelijcks gevoelen, en sullen hoe lang hoe meer, indien wy haer noch gehoorfaem en onderdaen sijn.

Siet daer / die last heeft / een oproerige uitlegginge en discours vol lastelijcke logenen en berclapingen / om 't gemeen volck tot opzoer te verhoeden en op de been te brengen: dan tegen sodanigen quaden raed / seide Phylides:

Laet varen de menichte, soekt God te behagen,
Eik een moet sijn eigen last dragen.

En noch:

En betrouwt niet op het volck gemein,
Sy veranderen licht om oorzaken klein.